

ORCHESTRA DE JAZZ: EVOLUȚIA ȘI ROLUL TROMPETEI**JAZZ ORCHESTRA: THE EVOLUTION AND ROLE OF THE TRUMPET****PETRU HĂRUȚĂ¹,**lector universitar, doctorand,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice**CZU 785.161.036.9****780.8:780.646.1.036.9****780.8:780.646.1.071.2**

Trompeta ocupă un loc de frunte în componența orchestrelor de jazz, începând cu primele banduri apărute la sfârșitul sec. XIX până în zilele noastre. De-a lungul anilor atât orchestra de jazz cât și partida trompetei în cadrul acesteia au evoluat permanent, încorporând caracteristicile diverselor stiluri și curente muzicale. În articolul de față este trasată evoluția istorică a orchestrelor de jazz reflectată în activitatea celor mai cunoscute formații, fiind menționați conducătorii lor, precum și trompetiștii celebri care au influențat dezvoltarea artei orchestrale în domeniul jazzului.

Cuvinte-cheie: band-lider, bebop, big band, grupul trompetelor, orchestră de jazz, swing, trompetă

The trumpet has occupied a leading place in the composition of jazz orchestras, starting with the first bands that appeared at the end of the 19th century to the present day. Throughout these years, both the jazz orchestra and the trumpet part within it have evolved permanently, incorporating the characteristics of various styles and musical currents. The present article traces the historical evolution of the jazz orchestras reflected in the performances of the most famous bands, mentioning their conductors, as well as the famous trumpeters who influenced the development of the orchestral art in the jazz field.

Keywords: band leader, bebop, big-band, trumpet group, jazz orchestra, swing, trumpet

1. Orchestrele de jazz din prima jumătate a secolului al XX-lea

Trompeta a fost inclusă în diverse ansambluri de jazz și componente orchestrale încă de la apariția lor. Premisele au fost create la sfârșitul secolului al XIX-lea în America în cadrul orchestrelor de amatori, precum *country-bands*, *marching-bands*, *street-bands*, în care, printre celelalte instrumente de alamă, au fost adesea folosite două trompete ce cântau în terță. Tradițiile acestei forme de muzică pre-jazz au fost ulterior adoptate și dezvoltate de orchestrele de jazz din New Orleans, unde trompeta ocupa un loc important. Luptând în „bătăliile” orchestrelor de stradă, evoluând în teatrele și dancing-urile din New Orleans, Chicago, Kansas-City, Charleston, Memphis, St. Louis și alte orașe, muzicienii cizelau un nou stil muzical numit *New Orleans*.

Printre orchestrele din prima generație, care au stat la originea jazzului orchestral, a fost formația *Buddy Bolden's Ragtime Band* creată de trompetistul virtuoz, „regele cornetului”, „Buddy” Bolden. Cu band-ul lui concura orchestra creolă *Olympia Band* în care au lucrat cornetiștii Freddie Keppard și Joe „King” Oliver. Dezvoltarea muzicii jazzistice din această perioadă a fost influențată de formația *King Oliver's Creole Jazz Band*, cu participarea cornetiștilor Joe „King” Oliver și a viitoarei stea a jazz-ului mondial Louis Armstrong. O mare faimă a căpătat trupa albă *Original Dixieland Jass Band* condusă de trompetistul Nick La Rocca – anume acestei formații îi aparțin primele înregistrări ale muzicii de jazz în istorie efectuate în 1917.

Treptat, în orchestre au început să fie formate secțiile instrumentale: mai întâi cea ritmică, apoi secția instrumentelor melodice. Astfel a apărut un trio de aerofone – cornet (trompetă), clarinet și trombon. În acest tip de ansamblu cornetului sau trompetei, de regulă, i se încredința expunerea melodiei principale, iar clarinetul și trombonul interpretau diverse contrapuncte: trombonistul cânta o variantă mai simplificată a temei, iar clarinetistul reda în registrul acut linia melodică ondulată, înfrumusețând-o cu pasaje.

1 E-mail: trompetru@gmail.com

Marele trompetist L. Armstrong a fost inițiatorul noului concept al interpretării în ansamblu în cadrul curentului nou numit *Hot Jazz* („jazzul fierbinte”). „Anume în „jazzul fierbinte, – scrie V. Konen, – s-a format o uimitoare factură polifonizată care a îmbogățit în mod semnificativ arsenalul modern al consunărilor muzicale” [1, p. 240]. Sonoritatea polifonică se crea datorită faptului că unul dintre instrumentele melodice (de obicei, trompeta) interpreta variațiuni pe temă, iar celelalte instrumente (cel mai frecvent clarinetul și trombonul) cântau improvizații. Printre procedeele specifice folosite de trompetiști se remarcă „unele vibrato rapide la sfârșiturile frazelor, foarte caracteristice pentru modul de interpretare din New Orleans” [2, p. 36]. Stilul orchestral timpuriu mai este cunoscut ca *dixieland* – cuvânt folosit pentru prima dată în denumirea lui *Original Dixieland Jass Band*.

Începând cu anii 1920 și-au făcut apariția formații noi numite *big band*-uri – orchestre de jazz mari. După cum afirmă W. Sargent, „...pentru acest tip de orchestră – nordică (sau occidentală) – căreia i-a fost destinat să devină etalonul componenței instrumentale a *jazz-band*-ului din anii 1920 și până în prezent, a fost caracteristic un număr de participanți mai mult sau mai puțin stabil – de la opt până la cincisprezece persoane, în cazuri rare depășindu-se aceste limite. Componența completă a orchestrei presupunea prezența a trei grupuri instrumentale <...>. Orchestra de jazz cuprindea: grupul de alamă, grupul instrumentelor cu ancie și ritm-grupul. Grupul de alamă includea, de obicei, două-trei trompete și două-trei tromboane; grupul instrumentelor cu ancie – de la două la patru (mai des – un cvartet) saxofoane și clarinet” [3, p. 184]. În creația *big band*-urilor se maturiza treptat un nou stil – *swing*.

Anii 1930 au adus modificări semnificative în componența orchestrelor și distribuția funcțiilor instrumentelor. Unul dintre primele *big band*-uri a fost cel creat în 1923 de pianistul și aranșorul afro-american Fletcher Henderson. Vorbind despre etapa inițială a evoluției orchestrei lui Fletcher Henderson, J. Collier observă că în primele aranjamente ale lui Don Redmen, făcute pentru această orchestra, predominau „succesiunile solo-urilor și expunerilor simple ale melodiei în diferite grupuri orchestrale, fiind bazate pe armonii tradiționale. Dar, în curând, Redmen a elaborat un principiu esențial care funcționează până în prezent în *big band*-uri: împărțirea orchestrei în grupul de saxofoane și grupul instrumentelor de alamă și contrapunerea lor (mai târziu, când componențele orchestrelor au devenit mai mari, grupul de alamă uneori se împărțea în trompete și tromboane) <...>. Esența modelului propus de Redmen consta în faptul că un grup să țină linia melodică principală sau *riff*-ul principal, iar celălalt grup să-i răspundă în pauze sau să sublinieze melodia prin figuri ritmice scurte <...>. Mai mult decât atât, Redmen a scris unele „solo” deja nu pentru un singur instrument, ci pentru grupuri orchestrale – acestea au fost variațiuni pe temă principală sub formă de chorus-uri improvizate pe care el le-a armonizat pentru grupul de saxofoane și pentru cel de alamă” [2, p. 95].

Anul 1935 a fost marcat de creșterea bruscă a popularității orchestrei „regelui *swing*-ului”, clarinetistului Benny Goodman – primul *band*-lider alb care a deschis, de fapt, epoca orchestrelor de *swing*. Potrivit caracterizării lui V. Ovcinnikov, „Benny Goodman a reușit să creeze o orchestră excelentă, în interpretarea căreia se îmbinau o concordanță uimitoare în *tutti*, finețea nuanțelor și a frazării, simțul *swing*-ului, *drive*-ul, tehnica *riff*-urilor, *off-beat*” [4, p. 203-204]. După cum scrie M. Stearns, B. Goodman a folosit în mod activ competiția între secțiile instrumentale, sistemul „apel – răspuns” care a devenit o parte importantă a facturii orchestrale din era *swing*-ului. „Grupurile de alămuri și saxofoane în „*swing-band*-ul” lui Benny Goodman din anii 1930 în mod constant făceau schimb de fraze muzicale” [5, p. 8].

Vorbind despre orchestrele din epoca *swing*-ului, nu se poate ignora *big band*-urile sub conducerea pianistului și compozitorului Duke Ellington, care a început activitatea sa în calitate de pianist și conducător al formației *Washingtonians* la începutul anilor 1920. În prima componență a trupei lui D. Ellington s-au evidențiat doi interpreți la instrumente aerofone, precum clarinetistul Sidney Bechet și trompetistul James „Bubber” Miley. Miley a însușit de la Sy Oliver maniera de blues, *growl*-efecte (*growl* înseamnă „hârâit”), folosind și surdine – aceste procedee el le-a transmis și tromboniștilor

Charlie Irvis și Joe „Tricky Sam” Nanton, după care sunarea orchestrei a fost supranumită „efectul lui Ellington” [2, p. 123].

În 1928 componența ansamblului său, care deja purta denumirea *Duke Ellington and His Orchestra*, a fost reînnoită, în special prin introducerea suplimentară a doi trompetiști în grupul aerofonilor. În opinia lui J. Collier, aceasta a fost posibil, deoarece pe atunci D. Ellington „era pasionat de acorduri disonante care au necesitat aproape întotdeauna patru voci”, iar prezența a trei trompete, „cu adăugarea trombonului, permitea instrumentelor de alamă să ia acorduri mai complexe din patru sunete” [6, p. 105].

În afară de orchestra lui Duke Ellington, la sfârșitul anilor 1950 – începutul anilor 1960 pe scena de jazz evolua un alt *big band* celebru, precum orchestra pianistului Count Basie, unul dintre cele mai deosebite *band*-uri ale negrilor din epoca *swing*-ului. În 1935, Count Basie a creat un grup din nouă muzicieni, însă în scurt timp a extins componența până la cincisprezece oameni, punând un accent deosebit pe grupul instrumentelor de alamă. „Am vrut, – a spus C. Basie într-un interviu, – ca 15 oameni să se gândească și să cânte la fel, astfel încât aceste 4 trompete și 3 tromboane să înțepă cu adevărată putere și foc. Dar am vrut, în același timp, ca acest sunet ascuțit să fie la fel de frumos și mlădios ca și cum în locul lor erau doar 3 instrumente de alamă pe care le-am folosit în Kansas City. Și vreau să spun că dacă fiecare notă la alămuri nu are propriul ei sens exact și clar, dacă ei doar țipă și deranjează auzul, atunci trebuie făcute imediat unele schimbări” [cit. după: 5].

După sfârșitul epocii *big band*-urilor, în lumea muzicii ușoare au început să se producă unele schimbări stilistice. Au apărut componente mici – *combo*-uri, în cadrul cărora era încă practicat *swing*-ul, dar deja se pregătea apariția unui nou stil – *bebop*. La sfârșitul anilor 1930 a fost observată renașterea *dixieland*-ului. În același timp, *big band*-urile nu au dispărut complet din scena mondială. Și-au continuat activitatea orchestrele lui Duke Ellington, Count Basie, Glenn Miller. Tot atunci, în 1946, a fost organizat primul *big band* al trompetistului Dizzy Gillespie. „El a mers împotriva curentului, – scrie J. Collier, – la acea vreme epoca unor orchestre mari de jazz deja a trecut. Cu toate acestea, Gillespie a reușit să mențină existența colectivului său timp de patru ani, reușind să facă mai multe înregistrări care sunt exemple excelente de *bebop* pentru o orchestră mare” [2, p. 168].

Una din particularitățile stilului orchestral al *big band*-ului lui Dizzy Gillespie a fost combinarea orchestrației de jazz, improvizației în stil *bebop* și ritmurilor afro-cubaneze. El a adus în orchestră pe Chano Pozo – un interpret la tobele latino-americane conga, după care curentul latinoamerican în jazz a înflorit, iar partidele de bongos și conga au fost adesea folosite în partiturile *big band*-urilor. În compozițiile celebre ale orchestrei, precum *Night In Tunisia*, *Con Alma*, *Bebop*, *Salt Peanuts*, *Dizzy Atmosphere*, *Groovin' High*, *Woody'n You*, *Blue N'Boogie* ș.a., accentul nu era pus pe grupurile instrumentale, ci pe măiestria interpretativă a unor soliști-improvizatori, cum ar fi saxofoniștii James Moody, Cecil Payne, Yusef Lateef, John Coltrane, Jimmy Heath, Paul Gonsalves, trombonistul Jay Jay Johnson, vibrafonistul Milt Jackson, precum și trompetiștii Jon Faddis, Arturo Sandoval, Wynton Marsalis, pe care maestrul i-a considerat, nu fără motiv, drept discipolii săi. Dizzy Gillespie însuși, ca trompetist, a fost renumit pentru interpretarea unor fraze lungi cu mișcarea uniformă a optimilor, expunerea virtuoză a liniei melodice de către el adesea „tăia” respirația altor interpreți la instrumentele de suflat.

În cadrul tendințelor globale este imposibil să nu menționăm primele experimente de jazz din Rusia și din alte republici ale fostei URSS. Enumerăm doar cele mai semnificative: anii 1920 – orchestra din Moscova *AMA-Jazz* a pianistului A. Țfasman, orchestra din Leningrad a lui L. Teplițki, *Jazz-capela* din Leningrad a lui G. Landsberg și B. Krupîșev, *TEA-Jazz*, organizat de L. Utiosov și trompetistul Ia. Skomorovski; anii 1930 – orchestra compozitorului și aranjorului A. Varlamov, *Jazz-orchestra* de Stat a lui M. Blanter și V. Knușevițki, orchestra Comitetului Radiodifuziunii Unionale sub conducerea lui A. Varlamov și apoi A. Țfasman, Orchestra Radiodifuziunii din Leningrad condusă de N. Minh.

În 1939, în Bielorusia, s-a stabilit orchestra lui Eddie Rozner, care a fugit din Polonia. În același timp, în Lvov (Ucraina) a apărut orchestra lui Henryk Wars. La sfârșitul anilor 1930, au apărut orchestre și în alte republici: *Jazz-orchestrele* de Stat din Azerbaidjan (T. Kuliev), din Armenia (A. Aivazian), din

Georgia (R. Gabicivadze). Muzicienii din URSS erau dornici să învețe din experiența occidentală, dar ei nu puteau depăși barierele stabilite de politica dură a statului în domeniul artei, ceea ce a influențat repertoriul și stilul orchestrelor: în prima jumătate a secolului al XX-lea aici, în cea mai mare parte, activau colective ce aveau un repertoriu de cântece și dansuri, a căror creație se încadrează în așa-numitul „simfojazz”. Cea mai aproape de standardele *big band*-urilor a fost orchestra trompetistului Eddie Rozner care a lucrat înainte de război în Germania și Polonia.

2. *Big band*-urile din a doua jumătate a secolului al XX-lea

Noile condiții economice, sociale și culturale care s-au format după cel de-al Doilea Război Mondial au afectat situația din domeniul orchestrelor mari de jazz. Unele dintre ele și-au încetat activitatea, altele au încercat să supraviețuiască, adaptându-se noilor cerințe ale managerilor și ale publicului. În același timp, în ciuda dificultăților, la începutul anilor 1950 se remarcă unele semne de renaștere a *big band*-urilor. În aceste împrejurări au continuat să activeze orchestrele lui Benny Goodman, Count Basie, Dizzy Gillespie, Duke Ellington, Glenn Miller, Lionel Hampton, au apărut și noi colective (de exemplu, orchestra celebrului baterist Buddy Rich – *Buddy Rich Big Band*) care au continuat tradițiile genului. Alături de ele au apărut trupe tinere al căror stil era diferit de stilul predecesorilor săi. Tine-rele *big band*-uri se caracterizau printr-o nouă calitate a sunării, datorită atât complexității limbajului muzical cât și noilor abordări în domeniul aranjamentului și utilizării instrumentelor. Un exemplu este *big band*-ul condus de unul dintre fondatorii *cool-jazz*ului – pianistul Gil Evans care a fost inspirat din experimentele inovatoare cu muzica modală și elementele *jazz-rock*-ului. Un alt exemplu ar fi orchestra lui Don Ellis care a utilizat unele măsuri netradiționale pentru jazz (5/4, 7/8, 9/4 și chiar 19/8 și 27/16), trompetele cu efecte speciale electronice, precum și trompetele special construite cu o supapă suplimentară pentru emiterea intervalului de pătrimi de ton – în toate acestea se resimte pasiunea muzicianului pentru muzica greacă, bulgară și indiană. Apar orchestre a căror componență se completează din nou pentru fiecare turneu – de exemplu, orchestra *George Gruntz Concert Jazz Band* care combina formele muzicale europene cu jazzul tradițional și modern, precum și cu muzica etnică afro-asiatică. O linie specifică a fost prezentată de orchestra bateristului și cântărețului Phil Collins care între anii 1996 și 1998 a interpretat muzica trupei *Genesis* în prelucrare jazzistică. Un proiect original a devenit orchestra *The GRP All-Star Big Band*, creată la începutul anilor 1990 de Dave Gruzin și Larry Rosen, care s-a specializat în interpretarea standardelor de jazz clasice.

Este important să menționăm că în anii 1960-1970 ies pe prim-plan un șir de orchestre conduse de trompetiști: Maynard Ferguson, Don Ellis, Thad Jones, Wynton Marsalis. Remarcabilul trompetist de jazz canadian Maynard Ferguson (1928-2006) și-a început cariera în 1950 în orchestra nou formată a lui Stan Kenton care a acordat o mare importanță sonorității instrumentelor aerofone de alamă. Ferguson nu a fost trompetist nr. 1 în secție, dar de multe ori a interpretat solo-uri, încântând publicul prin tehnica sa excelentă și sunetul clar, uneori depășind înălțimea-limită, pentru care a fost numit „trompetistul stratosferei”.

Unii *band*-lideri au schimbat mai multe orchestre și stiluri de-a lungul deceniilor. Astfel, în componența primului *big band* (1941) al lui Stan Kenton intrau trei trompete, trei tromboane, cinci saxofoane și *rhythm-section* (mai târziu secțiile trompetelor și tromboanelor au crescut până la patru instrumente fiecare). A doua componență, *Progressive Jazz Orchestra* (1947), și-a căpătat o sonoritate mai puternică: secțiile trompetelor și tromboanelor au crescut până la cinci instrumente fiecare, uneori două tromboane erau de bas, iar alt-saxofonul ceda locul celui de-al doilea bariton. Grație aranjamentelor lui Pete Rugolo (discipolul lui Darius Milhaud), armonia și factura au devenit mai sofisticate, iar introducerea percuției și angajarea chitaristului brazilian Laurindo Almeida a asigurat muzicii un colorit latino-american. Noul *big band* al lui S. Kenton, *Innovations In Modern Music Orchestra* (1950), a inclus deja 44 de muzicieni, inclusiv grupul complet al instrumentelor cu coarde, oboae și corni (anume cu această componență și a evoluat trompetistul M. Ferguson). În 1952 Stan Kenton, din mo-

tive economice, a revenit la orchestra din 19 persoane, creând un nou proiect *New Concepts of Artistry in Rhythm Orchestra*. Următoarea componentă, *Mellophonium Orchestra* (1961), avea un caracter experimental, incluzând patru instrumente de alamă recent inventate – melofoane, ce îmbinau calitățile sunetului trompetei, trombonului și cornului. În 1965, Stan Kenton a organizat așa-numita *Orchestra Neofonică* a cărei repertoriu a fost format din lucrările „celui de-al treilea curent”, combinând caracteristicile jazzului și muzicii academice. Fiind implicat în activități educaționale în anii 1970, Stan Kenton își schimba permanent componența orchestrei prin introducerea unor muzicieni tineri.

Vorbind despre a doua jumătate a secolului al XX-lea, nu putem să nu menționăm câteva orchestre simfonice de jazz și *big band*-uri care au activat în țările Europei de Est și în republicile URSS. Astfel, în Germania s-a evidențiat compozitorul și *band*-liderul Erwin Lehn care a fondat în 1951 la Stuttgart *Orchestra de Dans a Radioului din Germania de Sud* (SDR), transformat în curând într-un *big band* modern de *swing*. Sub denumirea *SWR Big Band* orchestra activează cu mare succes și în zilele noastre, practicând atât jazz cât și *fusion*, *world music* etc. Un rol deosebit în dezvoltarea jazz-ului german l-a avut Kurt Edelhagen care a condus în 1947 *big band*-ul Radioului din Frankfurt pe Main. Din 1957 a fost în fruntea Orchestrei Radioului din Köln (în prezent *WDR Big Band Köln* care activează sub conducerea lui Manfred Schoof – trompetist, cornetist și compozitor, unul dintre fondatorii avangardei europene). Din anii 1960 în Germania activează *Klaus Lenz Modern Jazz Big Band* sub conducerea trompetistului Klaus Lenz.

În România, în 1949, a fost înființată orchestra Radioului *Electrecord* condusă de Alexandru Imre care în afară de muzica de dans a înregistrat și jazzul clasic orchestral. Mai târziu la pupitrul dirijoral au fost maeștri importanți, dirijori și compozitori, precum Sile Dinicu, Cornel Popescu, Ion Cristinoiu. Actualmente reprezintă *Big Bandul Societății Române de Radiodifuziune* condusă de pianistul și dirijorul Ionel Tudor.

În anii 1950-1960 în Rusia au apărut colective care au preluat standardele *big band*-urilor tradiționale, deși au fost nevoite să se supună politicii repertoriale a statului. În 1956, la Moscova, a fost înființată Orchestra de Stat a Teleradiodifuziunii sub conducerea lui Vadim Liudvikovski care a activat anterior în orchestra lui E. Rozner. Printre *big band*-uri trebuie remarcată orchestra lui Oleg Lundstrem, mutată în Rusia din Harbin, care a fost inițial stabilită în Kazan, iar de la sfârșitul anilor 1950 s-a transferat la Moscova, devenind unul dintre cele mai importante colective jazzistice din țară. Una dintre cele mai profesioniste trupe a fost Orchestra de Jazz *Современник* (*Contemporanul*) condusă de Anatolii Kroll.

În anii 1941-1947, 1956-1963 și 1967-1969, în Moldova, activa orchestra de jazz a Filarmonicii din Moldova (din 1956 cunoscută sub numele de *Bucuria*) a cărei organizator și conducător a fost Șico Aronov – un talentat trompetist, compozitor și dirijor care a stat la originile muzicii ușoare orchestrale din Moldova. În componența orchestrei în diferiți ani au fost incluși saxofoniștii Boris Legun, Max și Gustav Saulescu, Semion Stratulat, Alexandr Hristoforov, Ghenadie Dobrov, Ruven Caplanschi, Charles Breitburd, Garry Shirman (acesta din urmă a fost și conducător muzical al orchestrei); trompetiștii Moisei Goldman, Gheorghe Grossu, Nicolae Grecul, Constantin Bonza, Iacov Caplun, Osip Vulfzon, Nicolai Cladivov; tromboniștii Ivan Dobrunov, Stepan Julea, Gheorghe Papaborș, Iurie Vindeleanu, Boris Gheinic; pianistul, acordeonistul și compozitorul David Fedov; violoniștii Naum Loznic, Marc Cojușner, Oscar Dain. Cu orchestra au colaborat compozitorii Vladimir Slivinschi, Oleg Negruța, Valentin Vilinciuc, Semion Șapiro, Eugen Doga, cântăreții Dorica Roșca, Efim Bălțeanu, Ion Bass ș.a. [7; 8].

În 1964, în Moldova, a fost fondată Orchestra Simfonică și de Estradă a Radioteleviziunii de Stat care a activat sub bagheta dirijorilor Vladimir Rotaru (1962-1971), Pavel Goia (1979-1989), Alexandru Vasecikin (1964-1989).

În concluzie menționăm că în zilele noastre există numeroase *big band*-uri ce reprezintă cel mai înalt nivel al măiestriei interpretative și a celei de aranjament. Utilizând terminologia istoricului și criticului de jazz L. Auskern, le putem diviza în două ramificații de bază: „păstrători” și „căutători”

[9]. Primul tip este legat de orientarea către jazzul tradițional (*swing, bebop*), celălalt diferă printr-o paletă stilistică mai diversă în care se sesizează căutarea intensă a noi mijloace de expresivitate. Prima linie este reprezentată, în special, de colective, precum *Lincoln Center Jazz Orchestra* sub conducerea lui W. Marsalis; *The London Big Band Orchestra*; *Horia Brenciu & HB Orchestra Big Band*; *Christian McBride Big Band*; *Orchestra de Jazz din Moscova* sub conducerea lui Igor Butman ș.a. În cea de-a doua linie se remarcă astfel de orchestre, cum ar fi, de exemplu, *The Mingus Big Band*, *Dave Slonaker Big Band*, *Brussels Jazz Orchestra*, *Darcy James Argue's Secret Society*, *MONK'estra* sub conducerea lui John Beasley, *Bob Mintzer Big Band*, *WDR Big Band*, *Chuck Owen and The Jazz Surge*, *Alan Ferber Big Band*, *Gordon Goodwin's Big Phat Band* etc.

Referințe bibliografice

1. КОНЕН, В. *Пути американской музыки*. Москва: Советский композитор, 1977.
2. КОЛЛИЕР, Дж. *Становление джаза*. Москва: Радуга, 1984.
3. САРДЖЕНТ, У. *Джаз. Генезис. Муз. язык. Эстетика*. Москва: Музыка, 1987.
4. ОВЧИННИКОВ, Е. *История джаза*, вып. 1. Москва: Музыка, 1994. Aceeasi [online]. [accesat 6 apr. 2019]. Disponibil: <https://ale07.ru/music/notes/song/jazz/ovchinnikov.htm>.
5. СТЕРНС, М. *История джаза*. Пер. Ю. Верменича. Oxford University Press, 1956 / 1958 / 1963/1970. Aseeasi [online]. [accesat 6 mar. 2019]. Disponibil: <http://www.twirpx.com/file/1331807/>.
6. КОЛЛИЕР, Дж. *Дюк Эллингтон*. Москва: Радуга, 1991.
7. СОЛОВЬЕВА, Т. Повторение: Шестидесятые годы Молдовы: взлёт и закат «Букурии» [online]. В: *Press обозрение: интернет газета*: портал. 14 июл. 2019. [accesat 5 mar. 2019]. Disponibil: <https://press.try.md/item.php?id=134793>.
8. ХАХАМ, Д. *Молдавский джаз и евреи* [online]. [accesat 7 apr. 2019]. Disponibil: <https://www.soroki.com/en/node/culture/moldavian-jaz.html?page=0,3>.
9. АУСКЕРН, Л. Stan Kenton – музыкант, устремленный в будущее [online]. В: *Jazz-квадрат*. 1 янв. 2000. [accesat 1 mar. 2019]. Disponibil: <http://jazzquad.ru/index.pl?act=PRODUCT&id=80>.